

Sanktuaria maryjne na Pomorzu Zachodnim.¹

Mimo iż kult maryjny od samego początku dziejów Polski i Kościoła związany był z kulturą narodową, to powstała w 1972 r. diecezja szczecińsko-kamieńska była swego czasu jedyną diecezją, która nie posiadała własnego sanktuarium.² Uwarunkowane to było przeszłością historyczną i tym, że na ziemi szczecińskiej nie istniały miejsca związane z faktem nadprzyrodzonym, relikwiami lub cudownym wizerunkiem, a utworzone w XX w. sanktuaria, za Antonim Jackowskim, można zaklasyfikować jako *loca sacra*, których powstanie i funkcjonowanie wiązało się z translokacją kultu Matki Bożej oraz aktywnością religijno-patriotyczną.³ Jeśli chodzi o prawodawstwo kościelne kodeks prawa precyzuje, że „przez sanktuarium rozumie się kościół lub inne miejsce święte, do którego - za aprobatą ordynariusza miejscowego - pielgrzymują liczni wierni, z powodu szczególnej pobożności.”⁴ W takim znaczeniu w Kościele szczecińskim powstało sześć ośrodków religijnych o zasięgu regionalnym.⁵

W grupie sanktuariów maryjnych związanych z translokacją kultu maryjnego pierwszym było Sanktuarium Nadodrzańskiej Królowej Pokoju w Siekierkach.⁶ Jego początki należy wiązać z osobą ks. Januarego Żelawskiego, ówczesnego proboszcza parafii Kłepicz, którego można uważać za pomysłodawcę tej inicjatywy. Jednak trudno dzisiaj ustalić powód rozpoczęcia w 1980 r. przez ks. Żelawskiego rozmów z biskupem Kazimierzem Majdańskim na temat utworzenia sanktuarium maryjnego w Siekierkach.⁷ Pewnym jest to, że konsekwencją rozmów było podjęcie przez biskupa 1 lutego 1982 r. decyzji o utworzeniu sanktuarium maryjnego w tejże miejscowości.⁸ Rok później, 7 grudnia 1983 r., powstającemu

¹ W niniejszym referacie pod pojęciem Pomorze Zachodnie rozumie się obecny teren archidiecezji szczecińsko-kamieńskiej

² B. Kumor, *Podłoże historyczne kultu maryjnego w Polsce*, „Tarnowskie Studia Teologiczne” 10(1986) cz. 1, s. 259-266.

³ A. Jackowski, *Miejsca święte Rzeczypospolitej. Leksykon*, Kraków 1998, s. 10-11.

⁴ *Kodeks Prawa Kanonicznego*, Poznań 1984, kan. 1230.

⁵ A. Jackowski, *Współczesne migracje pielgrzymkowe w Polsce*, w: *Przestrzeń i sacrum*, red. A. Jackowski, A. Witkowska, Kraków 1996, s. 49.

⁶ E. Marciniak, *Podręczny przewodnik po sanktuariach i miejscach pielgrzymkowych*, Włocławek 2004, s. 542-543. Siekierki położone są w zachodnio-środkowej Polsce. 100 km na południe od Szczecina, 80 km na zachód od Gorzowa Wlkp., około 20 km na południe od Cedyni i około 21 km na zachód od Mieszkowic, przy drodze nr 126.

⁷ Ksiądz January Żelawski podaje różne wydarzenia, które go inspirowały do podjęcia myśli budowy sanktuarium. Jednym z nich jest, chociażby odpowiedź na „zaproszenie” Matki Bożej do diecezji szczecińsko-kamieńskiej przez biskupa podczas corocznych pielgrzymek diecezjalnych na Jasną Górę (patrz: B. Nowak, *Monte Cassino nad Odrą*. [online], „Kościół nad Odrą i Bałtykiem” 11(1999) nr 17, [dostęp: 8 kwietnia 2005 r.]. Dostępny w Internecie: <http://www.knob.pl/>. Inne źródła mówią, że ks. Żelawski był świadkiem „cudownego” uratowania życia dzieciom i jako wotum podjął dzieło budowy świątyni (patrz: J. Żelawski, *Sanktuarium Nadodrzańskiej Królowej Pokoju w Siekierkach*, Kraków 1998, s. 12-13.

⁸ J. Żelawski, *Sanktuarium Nadodrzańskiej Królowej...*, s. 18-19.

sanktuarium biskup diecezji wybrał nazwę Sanktuarium Nadodrzańskiej Królowej Pokoju. Można przypuszczać, że przy doborze wezwania biskup kierował się lokalizacją sanktuarium w Siekierkach i historią tegoż miejsca, gdzie podczas drugiej wojny światowej odbyło się forsowanie Odry przez wojska polskie i radzieckie.⁹ 11 kwietnia 1984 r. została przywieziona do domu parafialnego w Klepiczu kopia obrazu Matki Bożej ze Stoczka Warmińskiego, a 1 lipca podczas oficjalnej inauguracji sanktuarium, obraz został przeniesiony do tymczasowej kaplicy w Siekierkach.¹⁰ W *Księdze pamiątkowej* pod powyższą datą biskup Majdański dokonał wpisu: „Dziś dnia 1 lipca 1984 roku, pielgrzymowaliśmy po raz pierwszy do Sanktuarium Królowej Pokoju w historycznych Siekierkach, wraz z kapłanami i wiernym ludem. Pokornie dziękujemy Matce Najświętszej za to, że w swoim cudownym Wizerunku zechciała przybyć z Rzymu i Warmii nad Odrę i prosimy Ją gorąco o to, aby tu, jak tam, okazała się najlepszą Matką, a jeśli zechce, niech raczy sprawić, by tu było Jej święte Sanktuarium i miejsce potężnego działania Matki Łaski Bożej. Królowo Pokoju, [...]”¹¹ Ten dzień, ze względu na brak dekretu erygującego, możemy uważać za datę utworzenia sanktuarium. Następnym krokiem było utworzenie 19 stycznia 1986 r. parafii w Siekierkach w skład, której weszły miejscowości: Stara Rudnica, Stary Kostrzynek i Stare Łysogórki.¹²

Drugie sanktuarium powstało w Szczecinie. Początki kultu maryjnego w szczecińskim sanktuarium należy łączyć z erygowaniem 14 stycznia 1985 r. parafii pw. Niepokalanego Serca Najświętszej Maryi Panny w Szczecinie na osiedlu Słonecznym, która w założeniach biskupa Majdańskiego miała być w szczególny sposób poświęcona Matce Bożej. W parafii od pierwszych dni jej powstania zaczęto czcić Maryję. Początkowo kult skupiał się wokół obrazu „Płomienia Miłości Niepokalanego Serca Maryi”.¹³ Jednocześnie trwały starania o zakup figury Matki Bożej Fatimskiej. W tym celu, z polecenia ówczesnego proboszcza, 26 czerwca 1985 r. Anatol Kaszczuk spotkał się w Paryżu z animatorką „Błękitnej Armii Maryi” - Rajmundą Coguelard, która tego samego dnia za pośrednictwem tejże organizacji ze Stanów Zjednoczonych Ameryki zamówiła w Fatimie drewnianą figurę o wysokości 120 cm, ofiarując jednocześnie osobisty dar w postaci pozłacanej korony.¹⁴ Odbiór figury nastąpił

⁹ B. Nowak, *Matka Boska znad Odry*, „Przegląd Katolicki” 73(1985) nr 5, s. 4.

¹⁰ Tenże, *Królowo Pokoju, módl się za nami!*, „Kościół nad Odrą i Bałtykiem” 1(1989) nr 11-12, s. 10-11.

¹¹ Archiwum Parafii w Siekierkach, Kancelaria parafialna, bez sygn., *Księga pamiątkowa pielgrzymów. Siekierki - Sanktuarium. 1984 r.*, t. I, s. 1.

¹² *Dekret erekcji parafii pw. Matki Bożej Królowej Pokoju w Siekierkach z 9 stycznia 1986 r.*, „Prezbiterium” 14(1986) nr 10-12, s. 217; Schematyzm Diecezji Szczecińsko-Kamieńskiej 1987, Szczecin 1987, s. 87.

¹³ *Dekret erekcji parafii pw. Niepokalanego Serca Najświętszej Maryi Panny w Szczecinie (Os. Słoneczne)*, „Prezbiterium” 13(1985) nr 11-12, s. 321; B. Nowak, *Matka Boska Fatimska. 5-lecie koronacji w Szczecinie*, KNOB 4(1992) nr 13, s. 14.

¹⁴ Sanktuarium Pani Fatimskiej Słonecznej Królowej w Szczecinie [online], Szczecin, Archidiecezja Szczecińsko-Kamieńska [dostęp: 17 kwietnia 2005 r.]. Dostępny w Internecie:

11 października 1985 r. w „Domus Pacis” w Fatimie. W drodze do Szczecina figura została zawieszona do Watykanu, gdzie 10 listopada tegoż roku została poświęcona przez Jana Pawła II podczas spotkania w Sali Klementyńskiej. Figurę przywieziono do Szczecina 21 listopada 1985 r. i umieszczono tymczasowo w kaplicy parafialnej pw. św. Kazimierza. Dnia 1 stycznia 1986 r. odbyła się uroczystość wprowadzenia figury do parafii, której dokonał biskup Majdański. Koronacja figury, której pierwotnie miał dokonać biskup ordynariusz, zaplanowana została na późniejszy czas. Rozpoczęto też starania o oficjalną zgodę Rzymu w tej materii. 4 kwietnia 1986 r. Kongregacja Kultu Bożego w Rzymie pozwoliła na koronację *nomine et auctoritate Summi Pontificis* figury Matki Bożej w stylu Fatimskiej. Plany uległy zmianie, gdy okazało się, że papież Jan Paweł II, podczas trzeciej pielgrzymki apostolskiej do Polski, odwiedzi również Szczecin. 11 czerwca 1987 r. Ojciec święty podczas mszy świętej na Jasnych Błoniach w Szczecinie dokonał uroczystego nałożenia koron na figurę Matki Bożej.¹⁵ Po koronacji figura została umieszczona w katedrze szczecińskiej, a od 7 maja 1988 r. peregrynowała po diecezji, aby 15 sierpnia tegoż roku zatrzymać się na stałe w kaplicy pw. Niepokalanego Serca Najświętszej Maryi Panny na osiedlu Słonecznym w Szczecinie. Podczas uroczystości instalacji figury odbyło się też zawierzenie diecezji Matce Bożej Fatimskiej.¹⁶ Nie istnieje dekret biskupa, który by oficjalnie potwierdzał utworzenie na osiedlu Słonecznym w Szczecinie sanktuarium maryjnego, dlatego dzień intronizacji figury do kaplicy można uważać za datę powstania sanktuarium.

Trzecim sanktuarium maryjnym zaistniałym w wyniku translokacji kultu jest Sanktuarium Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Choszcznie.¹⁷ Rozwój kultu maryjnego związany jest tu z osobą ks. Jana Abramskiego, który od 3 września 1967 r. do 15 września

---

<http://www.diecezja.szczecin.opoka.org.pl/dekanaty/index.html>; *Sanktuarium Pani Fatimskiej Słonecznej Królowej Pokoju*, Wrocław 2004, s. 5; K. Kuźmak, *Błękitna Armia Maryi*, w: *Encyklopedia Kościoła*, red. F. Gryglewicz, R. Łukaszyk, Z. Sułowski, Lublin 1985, t. II, kol. 679-680.

¹⁵ W. Małej, M. Pirożyński, *Sanktuaria Matki Bożej w Polsce*, „Homo Dei” 26(1957) nr 6, s. 875; G. Wejman, A. Rasmus, *Jan Paweł II w Szczecinie*, Szczecin 2002, s. 25-26; B. Nowak, *Parafia pw. Niepokalanego Serca Najświętszej Maryi Panny w Szczecinie sanktuarium*. [online], „Kościół nad Odrą i Bałtykiem” 14(2002) nr 9, [dostęp: 20 kwietnia 2005 r.]. Dostępny w Internecie: <http://www.knob.pl/>.

¹⁶ Archiwum Parafii pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Szczecinie, Kancelaria parafialna, Ogłoszenia parafialne 1984-1992, bez sygn., *Ogłoszenia duszpasterskie z dnia 7 sierpnia 1988 r.*; K. Majdański, *O pielgrzymowaniu całej diecezji do pierwszego ukoronowanego wizerunku Matki Bożej*, „Prezbiterium” 16(1988) nr 4-6, s. 128-130; tenże, „Znak wielki” – wśród was. *List pasterski o łasce pielgrzymowania do Matki Bożej Fatimskiej*, „Prezbiterium” 16(1988) nr 4-6, s. 130-133; tenże, *Diecezja szczecińsko-kamieńska pielgrzymuje do pierwszego ukoronowanego wizerunku Matki Bożej*, „Prezbiterium” 16(1988) nr 4-6, s. 133-143; tenże, *Dozwól nam chwalić cię, Panno Święta!. Homilia na otwarcie Sanktuarium M.B. Fatimskiej. Osiedle Słoneczne w Szczecinie – 15 VIII 1988 R.M.*, „Prezbiterium” 16(1988) nr 7-9, s. 21-26; tenże, *Akt zawierzenia diecezji Matce Bożej Fatimskiej*, „Prezbiterium” 16(1988) nr 7-9, s. 26-28.

¹⁷ E. Marciniak, *Podręczny przewodnik po sanktuariach...*, s. 536-537. Choszczno położone jest w zachodnio-północnej Polsce, około 60 km na północ od Gorzowa Wielkopolskiego, 32 km na wschód od Pyrzyc, 15 km na północ od Barlinka, przy drodze 151.

1998 r. piastował urząd proboszcza.¹⁸ On to 1 grudnia 1975 r. wraz z ośmioosobową delegacją przywiózł do parafii kopię obrazu Matki Bożej Nieustającej Pomocy, z kościoła św. Alfonsa w Rzymie na Wzgórzu Eskwilińskim.¹⁹ Warto tu przytoczyć za księdzem Abramskim genezę sprowadzenia do choszczeńskiego kościoła kopii obrazu. Z końcem lat sześćdziesiątych XX wieku do księży redemptorystów w Tuchowie wstąpił Edward Nocuń. Było to pierwsze powołanie kapłańskie w powojennej historii parafii w Choszcznie. Na czwartym roku studiów alumn Nocuń poważnie zachorował na płuca. Przełożeni zakonnicy wysłali go na leczenie do Zakopanego. W tym samym czasie, w roku 1972 w stanie agonalnym - chorując na raka żołądka - znalazła się matka Edwarda, która w Choszcznie uchodziła za pobożną kobietę. Prowadziła ona III Zakon Franciszkański oraz koło różańcowe. Jej marzeniem było dożyć do święceń kapłańskich swego syna. Modliła się więc o jego zdrowie i o szczęśliwe doczekanie Mszy św. prymicyjnej Edwarda. Swego czasu, gdy odwiedził ją z Najświętszym Sakramentem ksiądz Abramski wyznała mu, że miała widzenie, iż gdyby Matka Boża Nieustającej Pomocy była w sposób szczególnie czczona w parafialnym kościele mariackim i zaprowadzono by tam co tygodniową nowennę, to na pewno Maryja by jej dopomogła. Nabożeństwo do Matki Boskiej Nieustającej Pomocy matce Edwarda Nocunia było znane z Tuchowa, gdzie jeździła do swego syna. Dzięki jej ofierze pieniężnej i zaangażowaniu ówczesnego proboszcza choszczeńskiej parafii została sprowadzona do kościoła parafialnego kopia obrazu z kościoła św. Alfonsa w Rzymie i wprowadzona została nowenna do Matki Bożej Nieustającej Pomocy.²⁰ Obraz poświęcony został 8 grudnia 1975 r., podczas konsekracji kościoła, przez bp Jerzego Strobę. W kolejnym etapie, 21 grudnia 1988 r. nałożone zostały przez kustosa sanktuarium ks. Abramskiego korony na wizerunek Matki Bożej.²¹ Utworzenia sanktuarium dokonał 8 grudnia 1993 r. abp Marian Przykucki. Motywacją ustanowienia lokalnego *loca sacra* było stwierdzenie faktu kultu Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Choszcznie, a także troska o dalszy rozwój kultu Najświętszej Maryi Panny w archidiecezji szczecińsko-kamieńskiej oraz pragnienie zaradzenia duchowym potrzebom wiernych.²²

¹⁸ Archiwum Kurii Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej, Kancelaria kurii, Kartoteki osobowe, bez sygn., *Kartoteka osobowa ks. Jana Abramskiego*.

¹⁹ Archiwum Parafii w Choszcznie pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny, Kancelaria parafialna, bez sygn. *Kronika parafii*, t I, s. 71.

²⁰ T. Nowak, *Kustosz sanktuarium. Podwójny jubileusz pralata Abramskiego: 75 lat życia i 30 lat na choszczeńskim probostwie*, „Ziemia Gorzowska” 17(1996) nr 51-52, s. 6-7.

²¹ Archiwum Parafii w Choszcznie pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny, Kancelaria parafialna, Akta parafialne, bez sygn., *Kwestionariusz o sanktuarium z 26 lipca 1998 r.*

²² *Dekret abp. Mariana Przykuckiego ustanawiający Sanktuarium Matki Boskiej Nieustającej Pomocy w Choszcznie z 8 grudnia 1993 r.*, „Prezbiterium” 21(1993) nr 11-12, s. 332-333.

Pozostałe trzy sanktuaria maryjne są w korelacji z aktywnością religijną na Pomorzu Zachodnim. Pierwszym jest powstałe 8 grudnia 1992 r. sanktuarium maryjne w Brzesku.²³ Kult maryjny związany jest tu z XV wieczną figurą Madonny z Dzieciątkiem znajdujące się w kościele parafialnym pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny. Brzeska figura dzięki zabiegowi pastora Jakuba Hamela przetrwała okres protestantyzmu. Mianowicie, gdy w gminie nastąpił podział na tle figury maryjnej w kościele pastor Hamela, aby zażegnać konflikt ufundował nowy ołtarz zwany „zamykanym tryptykiem”. W głównej części nowego ołtarza umieszczona została figura Matki Bożej dzięki czemu starsze pokolenie gminy protestanckie mogło czcić Matkę Zbawiciela. Z drugiej strony ci którzy nie chcieli patrzeć na wizerunek Maryi mogli, na czas trwania swojego nabożeństwa, zasłonić figurę dwoma bocznymi skrzydłami ołtarza. W taki sposób figura Maryi z Brzeska przetrwała do czasów powojennych.²⁴

Innym miejscem na Ziemi Szczecińskiej gdzie kult maryjny związany był z wzmożoną działalnością religijną jest Resko. 25 marca 1993 r. abp Przykucki w tejże miejscowości powołał do istnienia sanktuarium maryjne w którym czci się obraz Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny.²⁵ Dzieje obrazu związane są z osobą konwertyty Rudolfa von Beckedorfa, który w 1827 r. zamieszkał w Grünhof – obecnie Świąciechowo – zakładając tam Fundację św. Alojzego. On to w 1857 r. w nieczynnej cukrowni, która należała do jego majątku, otworzył szkołę i zakład dla sierot, który prowadziły siostry szkolne, a od 1861 r. zakładem opiekowały się siostry boromeuszki. Obok działalności charytatywnej w Grünhof rozwijało się również życie religijne, a sama fundacja była prężnym ośrodkiem katolicyzmu na protestanckim wówczas Pomorzu. Od początku istnienia Fundacji św. Alojzego istniał kult maryjny skupiony wokół obrazu Matki Bożej Niepokalanej Dziewicy do której to, według zamysłu fundatorów, miały być skierowane serca i oczy młodych pensjonariuszy zakładów charytatywnych w Grünhof. W 1945 r. po wyzwoleniu ziem zachodnich wojska radzieckie spaliły Fundację św. Alojzego. Obraz Matki Bożej Niepokalanej uratowany przed zniszczeniem przewieziony został przez miejscowych katolików do kościoła w Resku, gdzie

²³ *Dekret abp. Mariana Przykuckiego potwierdzający istnienie sanktuarium maryjnego w Brzesku z 8 grudnia 1992 r.*, „Prezbiterium” 20(1992) nr 11-12, s. 328-329; E. Marciniak, *Podręczny przewodnik po sanktuariach...*, s. 534-535. Brzesko położone jest w północno-zachodniej Polsce, około 10 km na wschód od Pyrzyce, przy drodze nr 122 Pyrzyce-Dolice-Suchań, dochodzącej do drogi nr 10, na odcinku Stargard Szczeciński-Wałcz.

²⁴ L. Medyńska, *Brzesko w minionym półwieczu*, Pyrzyce 1996, s. 20-21; J. Żelawski, *Sanktuarium Maryjne w Brzesku Szczecińskim*, Kraków 1998, s. 20-29.

²⁵ *Dekret abp. Mariana Przykuckiego ustanawiający sanktuarium maryjne w Resku z 25 marca 1993 r.*, „Prezbiterium” 21(1993) nr 3-4, s. 99-100; E. Marciniak, *Podręczny przewodnik po sanktuariach...*, s. 540-541. Resko położone jest w Polsce w województwie zachodniopomorskim, około 20 km na południowy wschód od Gryfic, a 80 km w kierunku południowo zachodnim od Koszalina, przy drodze Płoty-Pelczyn Zdrój (nr 152), około 10 km na wschód od Płot przy drodze nr 6 Szczecin-Koszalin.

został umieszczony na bocznej ścianie prezbiterium. W tym czasie w parafii pracowali księża ze Zgromadzenia Misjonarzy Naszej Pani z La Salette, którzy szerzyli kult do Matki Bożej z La Salette. Dlatego też w głównym ołtarzu świątyni w Resku umieszczona była figura Płaczącej Madonny. Dopiero w 1977 r., dwa lata po przejściu parafii pod zarząd księży diecezjalnych obraz Matki Bożej Niepokalanej Dziewicy z Grünhof został umieszczony w ołtarzu głównym kościoła pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny.²⁶

Najmłodszym sanktuarium maryjnym w Kościele szczecińsko-kamieńskim jest sanktuarium Macierzyństwa Najświętszej Maryi Panny w Trzebiatowie. Erygując 7 października 1996 r. trzebiatowskie sanktuarium maryjne, abp Przykucki potwierdził oficjalnie istniejący od 1867 r. kult maryjny.²⁷ Tak jak w przypadku Brzeska, obraz Matki Bożej w czasach protestantyzmu dzięki stanowczej postawie mieszkańców pozostał w kościele pw. Macierzyństwa Najświętszej Maryi Panny, aż do czasów kiedy świątynia ponownie przeznaczona była do sprawowania kultu katolickiego. Jednak w tym przypadku obraz Maryi został przeniesiony z ołtarza głównego na boczną ścianę i przysłonięto płótnem, a na jego tle usytuowano krzyż. Po ostatniej nawałnicy wojennej obraz Matki Bożej ponownie umieszczony został, przez zasiedlających te ziemie Polaków, w ołtarzu głównym.²⁸ W telegramie papieża Jana Pawła II z 9 września 1990 r. do bp. Majdańskiego, z okazji peregrynacji kopii obrazu Matki Bożej Częstochowskiej w diecezji, czytamy: „Pierwsze kroki kieruje Pani Jasnogórska do historycznego Trzebiatowa, gdzie długie wieki wyznawanie religii katolickiej było surowo zakazane. Ale Ona w tamtych dawnych i bliższych czasach była zawsze ze swoim ludem, o czym świadczą pozostałe w pięknej świątyni trzebiatowskiej pamiątki kultu maryjnego. Była dla Kościoła nad Odrą i Bałtykiem broniącą swe dzieci, czuwającą i dającą duchowe siły.”²⁹ 20 maja 2006 r. obraz Matki Bożej z Trzebiatowa został koronowany na prawie diecezjalnym.³⁰

W przypadku sanktuariów maryjnych na Ziemi Szczecińskiej związanych z wzmoczoną aktywnością religijną za kuriozum uważa się, że pomimo formalnych zarządzeń władz

²⁶ Archiwum Parafii w Resku, Kancelaria parafialna, bez sygn., *Kronika parafialna*, t VI, s. 18-26; G. Stasiewski, *Die katholische Kirche im Bereich des Bistums Berlin*, Berlin 1938, s. 70-79.

²⁷ *Dekret abp. Mariana Przykuckiego ustanawiający Sanktuarium Macierzyństwa Najświętszej Maryi Panny w Trzebiatowie z 7 października 1996 r.*, „Prezbiterium” 24(1996) nr 9-10, s. 292-294; E. Marciniak, *Podręczny przewodnik po sanktuariach...*, s. 546-547. Trzebiatów znajduje się w północno-zachodniej Polsce, około 40 km na zachód od Kołobrzegu, 35 km na wschód od Kamienia Pomorskiego, przy drodze nr 102 na odcinku pomiędzy Kamieniem Pomorskim a Kołobrzegiem.

²⁸ G. Wejman, *Kult maryjny w Trzebiatowie*, „Prezbiterium” 34(2006) nr 5-6, s. 192; E. Marciniak, *Podręczny przewodnik po sanktuariach i miejscach pielgrzymkowych*, Włocławek 2004, s. 546-547.

²⁹ *Telegram Ojca Świętego Jana Pawła II do Księdza Biskupa Kazimierza Majdańskiego z 9 września 1990 r.*, „Prezbiterium” 18(1990) nr 9-10, s. 253.

³⁰ *Akt zawierzenia Matce Bożej Kościoła szczecińsko-kamieńskiego. Trzebiatów, 20 maja 2006 r.*, „Prezbiterium” 34(2006) nr 5-6, s. 181-185.

Kościół ewangelickiego, aby usuwać ze świątyni wizerunki Maryi, mieszkańcy opowiadali się za ich pozostawieniem.

Między Odrą a Bałtykiem Matka Boża w szczególny sposób czczona jest w dwóch figurach i czterech obrazach. Najstarsza figura pochodzi z XV w. i jak już było wspomniane znajduje się głównym ołtarzu brzeskiej świątyni. Wykonawca oraz miejsce pochodzenia 148 centymetrowej, drewnianej, polichromowanej rzeźby nie jest znane. Figura Matki Bożej Brzeskiej jest w typie Niewiasty Apokaliptycznej stojącej na półksiężycu o rogach skierowanych ku dołowi i z maską lunarną pod nim z twarzą zwycięzonego szatana, albo twarzą Ewy. Maryja w lewej ręce piastuje Dzieciątka Jezus, które trzyma obydwoma rękoma złote jabłko. Siedzącą postać Jezusa, ze skrzyżowanymi nóżkami znamionuje nienaturalnie wydłużony tułów. W prawej ręce Bogarodzica trzyma berło. Głowę Najświętszej Maryi Panny zdobi korona z zielonymi i czerwonymi kamieniami w obręczy i rzędami wyrastających liści z ażurowymi rozetkami pomiędzy krótkimi szczyrcami. Spod diademu opadają esowato na ramiona długie pasma jasnobrązowych włosów. Brzeska Dziewica charakteryzuje się pociągłą twarzą o idealizowanych rysach, wysokim czołem, długim i wąskim nosem oraz drobnymi ustami. Wzrok skierowany ma na wprost. Karnację naturalną o różowym odcieniu. Maryja ubrana jest w długą szatę oraz szeroki złożony, pofałdowany, z zielonym podbiciem płaszcz, spięty pod szyją broszą. Szata zakrywa szczelnie stopy Matki Chrystusa. Postać Najświętszej Panny otaczają figury czterech świętych niewiast: Barbary, Doroty, Katarzyny i Małgorzaty. W zamykanych skrzydłach ołtarza umieszczone zostały figury dwunastu apostołów. Po zamknięciu ich zauważyć można osiem malowideł przedstawiających mękę Chrystusa datowanych na 1613 r.³¹ W przypadku szczecińskiego sanktuarium kult maryjny skupiony jest wokół figury Matki Bożej w stylu Fatimskiej, ale z rozłożonymi dłońmi i widocznym sercem. Drewniana figura o wysokości 120 cm, jak już zostało wspomniane, przywieziona została do stolicy biskupiej Pomorza Zachodniego z Fatimy. Oprócz figur Matka Boga czczona jest też w czterech obrazach. W Siekierkach czczona tu jest w obrazie Nadodrzańskiej Królowej Pokoju Matka Boża. Jest to kopia obrazu Śnieżnej Królowej Pokoju ze Stoczka Warmińskiego. Obraz o rozmiarach 110 x 77 cm, namalowany w 1980 r. przez Elżbietę Werc-Czczot z Poznania, ukazuje tylko popiersie Madonny. Wizerunek przez cztery lata, do czasu przekazania go do Siekierk, znajdował się

³¹ Archiwum Kurii Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej, Wydział Budownictwa i Sztuki Sakralnej, Brzesko, bez sygn., *Katalog kart ewidencyjnych kościoła pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Brzesku*, bez pag. (wolne karty ewidencyjne); J. Żelawski, *Sanktuarium Maryjne w Brzesku...*, s. 46-47.

w celi więźnia - kardynała Stefana Wyszyńskiego w Stoczku.³² Z kolei w choszczeńskim sanktuarium wierni oddają szacunek Maryi w kopi obrazu Matki Bożej Nieustającej Pomocy z kościoła św. Alfonsa w Rzymie. Ikona jest typem Matki Bożej Bolesnej, która jest przedstawiona z Dzieciątkiem Jezus, pośród dwóch archaniołów - Gabriel i Michał - trzymających narzędzia męki. Rączki Dzieciątka obejmują dłoń Bogarodzicy, a suwający się sandał odkrywa stopę Jezusa. Cztery greckie litery na ikonie symbolizują imiona czterech postaci: Jezusa Chrystusa, Matki Bożej, Archanioła Gabriela i św. Michała Archanioła. Obraz umieszczony został w prawej nawie świątyni w zaprojektowanym w latach siedemdziesiątych XX w. nowoczesnym ołtarzu. Ołtarz, o rzucie krzyża, wykonany jest w technice metalurgicznej. W centralnym miejscu umieszczona została kopia ikony z Wzgórza Eskwilińskiego, a w narożnikach krzyża znajdują się powtórzone litery greckie z obrazu.³³ Natomiast w sanktuarium reskim otacza się wielkim szacunkiem tzw. obraz Matki Bożej Reskiej. Autor dzieła umieszczonego w głównym ołtarzu parafialnej świątyni nie jest znany. Szacuje się, że płótno o wymiarach 145 x 85 cm pochodzi z XVIII w. Płótno przedstawia frontalnie dziewczęcą postać Bogurodzicy w ujęciu do kolan na jasnożółtym tle. Prawa ręka Madonny wskazuje na serce przebite krzyżem, lewa natomiast delikatnie uniesiona do góry trzyma kwiat lilii. Długie włosy Pani Reskiej są lekko rozczesane i w długich karbowanych pasmach dekoracyjnie rozłożone na ramionach. Maryja ubrana jest w czerwoną suknię z owalnym wcięciem i długimi rękawami, przewiązane w pasie czarnym wąskim paskiem. Na ramiona ma narzucony ciemnoszafirowy płaszcz z jasnobrązowym podbiciem, przy dekolcie związany ozdobnym sznureczkiem. Wokół głowy Matki Boga znajduje się nimf z białych gwiazd.³⁴ W najmłodszym sanktuarium zachodniopomorskim oddaje się cześć Maryi w wizerunku, zwanym przez mieszkańców, obrazem Matki Bożej Łaskawej. Jego autorem jest Ernest Deger. Powstały w 1867 r. obraz ołtarzowy, o wymiarach 3 x 1,3 m, przedstawia Matkę Bożą z wieńcem gwiazd nad głową, księżycem pod stopami i trzymającą w lewej ręce Dzieciątka Jezus. Podobny obraz znajduje się w kościele pw. św. Andrzeja w Düsseldorfie.

³² K. Sarwa, *Kult Najświętszej Maryi Panny Matki Pokoju w Stoczku Warmińskim do 1920 r.*, „Studia Warmińskie” 21(1984), s. 100-159; B. Nowak, *Królowo Pokoju...*, s. 11; W. Nowak, *Kult maryjny w diecezji warmińskiej*, „Warmińskie Wiadomości Archidiecezjalne” 48(1993) nr 7, s. 129.

³³ J. Abramski, K. Kalita Skwierzyńska, *Kościół parafialny pod wezwaniem Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Choszczynie. Sanktuarium Matki Boskiej Nieustającej Pomocy*, Choszczno 1996 r., s. 21; Przesłanie ikony [online], Roma, Sanktuarium Matki Bożej Nieustającej Pomocy. Kościół Św. Alfonsa na Eskwilinie, [dostęp: 29 marca 2007 r.]. Dostępny w Internecie: <http://www.omph-roma.org/PL/POLISH.htm>

³⁴ Archiwum Kurii Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej, Wydział Budownictwa i Sztuki Sakralnej, Resko, bez sygn., *Katalog kart ewidencyjnych kościoła pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Resku*, bez pag. (wolne karty ewidencyjne); *Informator miejski*, Resko 1981, s. 15.

Z tym, że przedstawia on Maryję jako Królową Nieba, obraz z trzebiatowskiej świątyni ukazuje oblicze Maryi z Apokalipsy św. Jan 12, 1-5.³⁵

Analizując budownictwo sakralne zachodniopomorskich sanktuariów maryjnych należy zaznaczyć, że cztery świątynie, tj. w: Brzesku, Choszcznie, Resku i Trzebiatowie, są kościołami zabytkowymi. W przypadku sanktuarium w Siekierkach i Szczecinie mamy do czynienia ze współczesnym budownictwem sakralnym. Kościół parafialny pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Brzesku zbudowany został z kostki granitowej w XIII w. Jest to halowa świątynia, która uległa licznym zmianom budowlanym, m. in. w XVII w., które zatrzyły pierwotną formę architektoniczną. Pierwotnie kościół nie posiadał wieży, dopiero w 1817 r. obok świątyni postawiono wieżę z cegły.³⁶ Sanktuarium maryjne w Choszcznie znajduje się w XV wiekowej świątyni z granitu i cegły, wybudowanej na prostokątnym planie o trzech nawach, z wyodrębnionym prezbiterium. Sanktuarium posiada gwieździste sklepienie wsparte na ośmiu filarach. Od zachodu znajduje się wysoka na 70 m. pięciokondygnacyjna wieża z 1400 r. W 1536 r. kościół przejęli protestanci co spowodowało zmiany w wyposażeniu i usunięciu wielu gotyckich ołtarzy. Kolejne modyfikacje budowli i urządzenia kościoła nastąpiły w czasie wojny trzydziestoletniej (w 1637 r.) oraz podczas ostatniej wojny światowej gdy świątynia tak jak całe miasto zniszczona została w 85%. Po ustaniu zawieruchy wojennej kościół zaczęto odbudowywać nadając mu pierwotny wygląd z tą różnicą, że świątynia otrzymała w 1975 r. nowoczesne wyposażenie³⁷ W przypadku sanktuarium w Resku mamy do czynienia z ceglastym kościołem z XV w. Pierwsze wzmianki o świątyni w Resku pochodzą z 1427 r. Halowy, trzynawowy kościół posiada wyodrębnione prezbiterium zamknięte od wschodu trzybocznie. Od zachodniej strony znajduje się wieża do której w XVI w. dobudowano dwie kaplice. Wysokość wieży łącznie z nadbudową z 1882 r. wynosi 66 m.³⁸ Z kolei kościół parafialny w Trzebiatowie oddany do użytku został w 1370 r. Najstarszą częścią gotyckiej świątyni jest prezbiterium, tworzące w rzucie wydłużony

³⁵ G. Wejman, *Kult maryjny w Trzebiatowie...*, s. 192.

³⁶ Archiwum Kurii Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej, Wydział Budownictwa i Sztuki Sakralnej, Brzesko, bez sygn., *Katalog kart ewidencyjnych kościoła pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Brzesku*, bez pag. (wolne karty ewidencyjne); R. Kostynowicz, *Kościół Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej*, Szczecin 2000, t. II, s. 186.

³⁷ Archiwum Kurii Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej, Wydział Budownictwa i Sztuki Sakralnej, Choszczno, bez sygn., *Katalog kart ewidencyjnych kościoła pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Choszcznie*, bez pag. (wolne karty ewidencyjne); G. J. Brzustowicz, *Dzieje zabytków sakralnych Choszczna*, Gorzów Wlkp.-Krzęcin 1998, s. 28-42; J. Jarzewicz, *Gotycka architektura Nowej Marchii. Budownictwo sakralne w okresie Askańczyków i Wittelsbachów*, Poznań 2000, s. 125-130; T. Kołodziejska, *Architektura kościoła parafialnego w Choszcznie*, „Materiały Zachodnio-Pomorskie”, Szczecin 1962, t. VIII, s. 301-333; R. Kostynowicz, *Kościół Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej*, Szczecin 2000, t. I, s. 142-143;

³⁸ Archiwum Kurii Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej, Wydział Budownictwa i Sztuki Sakralnej, Resko, bez sygn., *Katalog kart ewidencyjnych kościoła pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Resku*, bez pag. (wolne karty ewidencyjne); R. Kostynowicz, *Kościół Archidiecezji...*, t. II, s. 223.

ośmiobok. Gwieździste sklepienie wykonane zostało w XV w. W latach 1865-1867 kościół został przebudowany. Neogotycka wieża zakończona spiczastym hełmem wznosi się na wysokość 99 m.³⁹ Jak już było zaznaczone sanktuarium w Siekierkach i Szczecinie jest przykładem nowoczesnego budownictwa sakralnego. Budowa kościoła w Siekierkach, zaprojektowanego przez inż. arch. Macieja Prauzińskiego, rozpoczęła się dopiero dwa lata od podjęcia przez biskupa decyzji o tworzeniu sanktuarium. Spowodowane to było otrzymaniem dopiero w 1984 r. od państwa zgody na budowę kościoła. Dzięki pomocy materialnej i bezpośredniemu zaangażowaniu parafian rozpoczęto budowę świątyni, która stanęła na miejscu rozebranego przez władze państwowe w 1957 r. kościoła pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny. Budowę świątyni wspierali materialnie też przybywający tu pielgrzymi.⁴⁰ W 1988 r. został wmurowany kamień węgielny, a 6 maja 1990 r. biskup Majdański dokonał konsekracji kościoła pw. Matki Bożej Królowej Pokoju, do którego został przeniesiony obraz z tymczasowej kaplicy. Trzynawowa świątynia z wydzielonym prezbiterium została zbudowana na planie czworoboku oraz pokryto ją dwuspadowym dachem od zachodu zamkniętym szczytem przeszklonym z widokiem na Odrę.⁴¹ Kaplica-sanktuarium w Szczecinie, której budowa rozpoczęła się we wrześniu 1986 r., została poświęcona 14 sierpnia 1988 r. przez biskupa Jana Gałęckiego. Ceglasta kaplica stanowiła część dużego założenia architektonicznego – ośrodka kultu maryjnego, realizowanego według projektu prof. Adama Szamańskiego i Mariana Rozwarskiego. Została ona zbudowana na planie ośmioboku nawiązując w ten sposób do idei baptysterium. Ściany stanowiły elementy półwalca u góry zakończone białymi opaskami i rodzajem attyki wieńczącej dach. Kaplica została przykryta kopułą z latarnią i z metalowym krzyżem na zwieńczeniu. Wejście do kaplicy stanowił portal, do którego prowadziły schody zakończone dużym tarasem, który to wykorzystywany był jako ołtarz polowy. Wysokość dwupoziomowej kaplicy w skład, której wchodziła nawa główna oraz zakrystia i magazyny w przyziemiu połączone ze sobą klatką

³⁹ Archiwum Kurii Archidiecezji Szczecińsko-Kamińskiej, Wydział Budownictwa i Sztuki Sakralnej, Trzebiatów, bez sygn., *Katalog kart ewidencyjnych kościoła pw. Macierzyństwa Najświętszej Maryi Panny w Trzebiatowie*, bez pag. (wolne karty ewidencyjne); R. Kostynowicz, *Kościół Archidiecezji...*, t. II, s. 434.

⁴⁰ Archiwum Parafii w Siekierkach., Kancelaria parafialna, bez sygn., *Księga ofiarodawców na budowę Sanktuarium M.B. w Siekierkach*, t. I i II; B. Nowak, J. A. Kłys, *Siekierki nad Odrą...*, „Kościół nad Odrą i Bałtykiem” wydanie specjalne z 6 maja 1990 r., s. 3 i 7; B. Wojtkiewicz, *Królowa nadodrzańskich łęgów. Sanktuarium w Siekierkach*, „Kościół nad Odrą i Bałtykiem” 4(1992) nr 19, s. 8.

⁴¹ Archiwum Kurii Archidiecezji Szczecińsko-Kamińskiej, Wydział Budownictwa i Sztuki Sakralnej, Siekierki, bez sygn., *Katalog kart ewidencyjnych kościoła pw. Matki Bożej Królowej Pokoju w Siekierkach*, bez pag. (wolne karty ewidencyjne); K. Majdański, *Homilia wygłoszona podczas uroczystości konsekracji Sanktuarium Matki Bożej Nadodrzańskiej Królowej Pokoju w Siekierkach nad Odrą – 6 maja 1990 roku*, „Prezbiterium” 18(1990) nr 5-6, s. 119-123; *Zaproszenie do Siekierek nad Odrę*, „Kościół nad Odrą i Bałtykiem” 2(1990) nr 9, s. 6; W. Seidler, *Sanktuarium Matki Bożej Nadodrzańskiej Królowej Pokoju w Siekierkach* [online], „Kościół nad Odrą i Bałtykiem” 12(2000) nr 30, [dostęp: 8 kwietnia 2005 r.]. Dostępny w Internecie: <http://www.knob.pl/>; R. Kostynowicz, *Kościół Archidiecezji...*, t. I, s. 101.

schodową, wynosiła dwadzieścia cztery metry. W części liturgicznej kaplicy mieściło się około czterystu wiernych. Natomiast wystrój wewnętrzny sanktuarium: ołtarz, nadstawa ołtarzowa i mandorla wokół figury, został opracowany przez zespół artystów z Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie pod kierunkiem prof. Czesława Dźwigaja. W oknach zostały wstawione witraże, których tematyka dotyczy „cudu słońca” obserwowanego podczas objawień fatimskich. Na ścianach znajdowało się dziesięć ryzalitów, na których umieszczone zostały godła państwowe Polski od czasów Piastowskich poprzez Kazimierza Wielkiego, Władysława Jagiełłę, Zygmunta Augusta, Stefana Batorego, Jana Sobieskiego, Stanisława Augusta Poniatowskiego, Legiony Polski, Polskę Ludową i III Rzeczpospolitą. Budowa kaplicy finansowana była z ofiar parafian i odwiedzających ją pielgrzymów.⁴²

Każde sanktuarium maryjne na Pomorzu Zachodnim ma swoją specyfikę i w szczególny sposób przed obrazem Maryi gromadzą się poszczególne grupy społeczne i zanoszą oprócz swoich próśb błagania charakterystyczne dla danego miejsca. Charakter sanktuarium określany był w dekretach potwierdzających kult, ale też wynikał z przeszłości i historii miejsca. W przypadku sanktuarium brzeskim mamy do czynienia z kultem Maryi, której w szczególny sposób powierzony został lud wiejski. Stąd też wśród wezwań wypowiedzianych podczas nabożeństw możemy wyróżnić: „Matko Boska ludzi pracy”, „Matko Boska sprawiedliwości społecznej” czy „Opiekunko ludu wiejskiego”.⁴³ Natomiast w Sanktuarium Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Choszczynie w sposób naturalny wykształciła się zasada ciągłego modlenia się o powołania kapłańskie dla diecezji. Owocem próśb zanoszonych przez Maryję do Boga jest fakt, że z choszczeńskiej parafii wyszło najwięcej powołań kapłańskich dla Kościoła zachodniopomorskiego.⁴⁴ W Resku mamy do czynienia z tzw. obrazem Jasnej Pani Reskiej. Szczególny kult oddawany tu jest przez młodzież i dzieci które nawiedzają obraz przed i po lekcjach szkolnych. Odbywają się tu również dekanalne spotkania służby liturgicznej. Także chorzy udający się do miejscowego

⁴² Archiwum Kurii Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej, Wydział Budownictwa i Sztuki Sakralnej, Szczecin – Osiedle Słoneczne. Parafia pw. Niepokalanego Serca NMP, bez sygn., *Katalog kart ewidencyjnych parafii pw. Niepokalanego Serca NMP*, bez pag. (wolne karty ewidencyjne); Archiwum Parafii pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Szczecinie, Kancelaria parafialna, bez sygn., *Kronika parafialna 1984-1988*, bez pag.; tamże, *Ogłoszenia parafialne 1984-1992*, bez sygn., *Ogłoszenia parafialne z dnia 13 marca 1988 r.*; A. Offmański, A. Steckiewicz, *Sanktuarium maryjne na Osiedlu Słonecznym w Szczecinie*, „Prezbiterium” 16(1988) nr 7-9, s. 68-70; K. Bastowska, *Szczecin – sanktuarium Matki Bożej Fatimskiej w parafii pw. Niepokalanego Serca NMP, w archidiecezji szczecińsko-kamieńskiej*, w: *Miejsca święte Rzeczypospolitej. Leksykon*, red. A. Jankowski, Kraków 1998, s. 301-302; Z. P. Cywiński, *Sanktuarium Niepokalanego Serca Najświętszej Maryi Panny...*, s. 8-9; R. Kostynowicz, *Kościół Archidiecezji...*, t. II, s. 370.

⁴³ *Dekret abp. Mariana Przykuckiego potwierdzający istnienie sanktuarium maryjnego w Brzesku...*, s. 328-329.

⁴⁴ R. Masalski, *Historia parafii pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Choszczynie w latach 1945-1995*, Poznań-Szczecin 1999, s. 62-63 [mps w Bibliotece Arcybiskupiego Wyższego Seminarium Duchownego w Szczecinie]. Od roku 1976 kiedy to święcenia kapłańskie przyjął Edward Nocuń do dnia dzisiejszego z parafii sakrament kapłaństwa przyjął 22 mężczyzn.

szpitala uprzednio nawiedzają obraz Maryi prosząc o potrzebne zdrowie dla siebie.⁴⁵ Sanktuarium w Siekierkach powstało z myślą, aby wierni mogli powierzać Matce Bożej prośby o pokój na ziemi i w każdej rodzinie. W szczególny sposób modlono się o zapobieganie rozbić rodzin, rozwodom, zdradzie, alkoholizmowi, wszelkiej złej woli powodującej zaniedbanie i opuszczenie rodziny.⁴⁶ Szczecińskie sanktuarium zostało zbudowane jako wotum dziękczynne za ocalenie życia Janowi Pawłowi II oraz za objawienia fatimskie.⁴⁷ W przypadku jedyne obrazu koronowanego na prawie diecezjalnym trzeba powiedzieć, że trzebiatowski obraz poprzez swoją macierzyńską wymowę nadał specyfiki miejscu. Sanktuarium z założenia jest miejscem uświęcania wszystkich rodzin. Ma to być ostoja promieniująca łaskami na małżeństwa, a w czasach kryzysu macierzyństwa i upadania świętości małżeństwa poprzez Maryję małżonkowie i rodziny wypraszają łaski dla siebie.⁴⁸

Duszpasterstwo w zachodniopomorskich sanktuariach maryjnych nie różni się istotowo od duszpasterstwa ogólnego, ale jak już wcześniej było nadmienione charakteryzuje się pewną specyfiką. Oddziaływanie duszpasterskie w sanktuarium maryjnym dociera do człowieka różnymi kanałami. Najważniejsze z nich to spontaniczny – nie ukierunkowany oraz zamierzony – ukierunkowany.⁴⁹ W sposób spontaniczny już sama gotycka architektura sakralna zachodniopomorskich sanktuariów oddziałuje na odbiorcę. Średniowieczny styl budownictwa świątyni w sposób naturalny przywołuje przeżycia transcendentne czy ukierunkowuje myśli człowieka ku Bogu. Analogiczną funkcję spełniają obrazy i figury Matki Najświętszej – wywołują podziw i wzruszenie, a także skłaniają do modlitwy czy refleksji.⁵⁰ Większe znaczenie posiada zamierzony i ukierunkowany sposób oddziaływania na nawiedzających sanktuaria maryjne na ziemi szczecińskiej. Przede wszystkim dokonuje się ono przez przepowiadanie słowa Bożego w formie homilii szczególnie podczas świąt związanych z Bogurodzicą. Ciekawym zjawiskiem w przepowiadaniu jest procesja w święto Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w „sanktuarium ludu wiejskiego”. Wówczas, odgrywana jest przez wiernych parafii Brzesko teatralna scena zaśnięcia Maryi.⁵¹ Kolejnym

⁴⁵ *Dekret abp. Mariana Przykuckiego ustanawiający sanktuarium maryjne w Resku...*, s. 99-100.

⁴⁶ Archiwum Parafii w Siekierkach., Kancelaria parafialna, bez sygn., *Księga prośb do Matki Bożej – 1984*, t. I, bez pag.; tamże, *Księga podziękowań Maryi – Sanktuarium w Siekierkach 1984*, bez pag.; B. Wojtkiewicz, *Pielgrzymka do diecezjalnego Sanktuarium Matki Bożej Nadodrzańskiej Królowej Pokoju w Siekierkach*, „Kościół nad Odrą i Bałtykiem” 3(1991) nr 8, s. 12.

⁴⁷ K. Bastowska, *Szczecin – sanktuarium Matki Bożej Fatimskiej...*, s. 301-302.

⁴⁸ Zbiory własne autora, *Trzebiatowska koronacja. Rozmowa ks. Roberta Gołębiowskiego z ks. Andrzejem Dowalem*, bez pag. [mps].

⁴⁹ W. Przygoda, *Duszpasterstwo w sanktuarium maryjnym*, w: *Duszpasterstwo specjalistyczne*, red. R. Kamiński, B. Drożdża, Lublin 1998, s. 378.

⁵⁰ J. Nałaskowski, *Sanktuarium maryjne*, „Ateneum Kapłańskie” 80(1988) nr 476, s. 97.

⁵¹ J. Żelawski, *Sanktuarium Maryjne w Brzesku...*, s.123-125.

elementem duszpasterstwa jest życie liturgiczne. Znaczenie wyjątkowe w duszpasterstwie sanktuarium ma sprawowanie Eucharystii i sakramentu pokuty i pojednania. Wśród tradycyjnych nabożeństw wyjątkowe znaczenie ma odmawiana w środy w sanktuariach Nowenna do Matki Bożej Nieustającej Pomocy. Nie można tu zapomnieć o innych nabożeństwach maryjnych jak różaniec czy majowe. W duszpasterskim oddziaływaniu sanktuariów maryjnych między Odrą a Bałtykiem nie brakuje świadectwa służby i miłości, co wyraża się w ożywionej działalności charytatywnej na terenie rodzimej parafii. Sanktuaria maryjne ziemi zachodniopomorskiej są też miejscem szczególnej troski do różnych stanów życia kościelnego. Standardowy przykładem duszpasterstwa powołaniowego jest *loca sacra*, w Choszcznie, czy w Resku i Trzebiatowie. Istotnym elementem w duszpasterstwie są pielgrzymki do sanktuariów maryjnych z pobliskich miejscowości. Mają one charakter indywidualnego nawiedzania miejsca lub zorganizowanego pielgrzymowania najczęściej w dniu odpustu parafialnego lub w uroczystości maryjnych.⁵²

Za całokształt funkcjonowania sanktuarium na ziemi szczecińskiej odpowiada każdorazowo kustosz. Funkcję kustosa sprawowali księża diecezjalni, którzy jednocześnie pełnili urząd proboszcza parafii. Wyjątkiem jest sanktuarium maryjne w Siekierkach nad którym opiekę w latach 1992 – 2000 sprawowali księża ze Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela.

Tabela 1. Księża pełniący funkcję kustosa w zachodniopomorskich sanktuariach maryjnych w latach 1972-2006.

Sanktuarium	Kustosz	Lata pełnienia urzędu
Sanktuarium Matki Bożej Brzeskiej	ks. January Żelawski	15.07.1988 -
Sanktuarium Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Choszcznie	ks. Jan Abramski	03.09.1967 - 15.09.1998
	ks. Henryk Przystacki	15.09.1998 - 01.08.2003
	ks. Grzegorz Suchomski	01.08.2003 -
Sanktuarium Matki Bożej Reskiej	ks. Tadeusz Uszkiewicz	01.07.1991 -
Sanktuarium Nadodrzańskiej Królowej	ks. January Żelawski	31.12.1985 - 01.11.1987

⁵² Archiwum Parafii w Choszcznie pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny, Kancelaria parafialna, bez sygn. *Kronika parafii*, t. II, s. 49-51,120; Archiwum Parafii w Resku, Kancelaria parafialna, bez sygn., *Księga pielgrzymów*, t. VI, s. 10-20; tamże, bez sygn., *Księga pielgrzymów*, t. VII, s. 13-18; Archiwum Parafii w Siekierkach, Kancelaria parafialna, Ogłoszenia duszpasterskie od 7 października 1990 r. do 20 września 1992 r., bez sygn., *Ogłoszenia z 29 niedzieli w ciągu roku z 20.10.1991 r.*; Schematyzm Archidiecezji Szczecińsko-Kamińskiej 2002, Szczecin 2002, s. 120-121, 308,432; tamże, *Księga pamiątkowa pielgrzymów. Siekierki-Sanktuarium 1984 r.*, t. I, s. 31-32, 76-77, 153; Archiwum Parafii pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Szczecinie, Kancelaria parafialna, Ogłoszenia parafialne 1984-1992, bez sygn., *Ogłoszenia parafialne z 28 kwietnia 1991 r.; Odpust w Siekierkach*, „Prezbiterium” 13(1985) nr 6-10, s. 279; J. Cichy, *Sanktuarium Niepokalanego Serca N.M.P. w Szczecinie*, „Prezbiterium” 16(1988) nr 10-12, s. 65-67; K. Bastowska, *Szczecin – sanktuarium Matki Bożej Fatimskiej...*, s. 301-302; J. Żelawski, *Sanktuarium Maryjne w Brzesku...*, s. 54-59.

Pokoju w Siekierkach.	ks. Jan Kazieczko	01.11.1987 - 01.07.1991
	ks. Marek Kosiński	01.07.1991 - 25.06.1992
	ks. Benedykt Mądrzejewski CSSR	25.06.1992 - 30.06.2000
	ks. Dariusz Pauk	30.06.2000 -
Sanktuarium Matki Bożej Fatimskiej w Szczecinie	ks. Jan Cichy	14.01.1985 - 21.08.1999
	ks. Ireneusz Pastryk	21.08.1999
Sanktuarium Macierzyństwa Najświętszej Maryi Panny w Trzebiatowie	ks. Henryk Cudak	15.07.1980 - 24.08.2004
	ks. Andrzej Dowal	24.08.2004

Źródło: Archiwum Kurii Archidiecezji Szczecińsko-Kamińskiej, Kancelaria Kurii , Kartoteki Osobowe; Schematyzm Archidiecezji Szczecińsko-Kamińskiej 2002..., s. 103-104, 119-121, 295-296, 308-309, 385-386, 431-432.

Obecnie w Polsce istnieje około pięćset sanktuariów, wśród których 85 % sanktuariów to sanktuaria maryjne. Ich oddziaływanie można ocenić ważnością historyczną, a dodatkowo ilością i liczebnością pielgrzymek, a także i ich zasięgiem. Według tego kryterium można dokonać podziału na sanktuaria o znaczeniu historycznym i zasięgu międzynarodowym oraz krajowym, ponadregionalnym, regionalnym i lokalnym.⁵³ Przedstawione powyżej sanktuaria zachodniopomorskie zaliczyć należy do sanktuariów lokalnych, których specyfiką był fakt, że z powodu zintegrowania ich z parafią, duszpasterstwo prowadzone w nich opierało się przede wszystkim na duszpasterstwie ogólnym pogłębionym o formy pobożności maryjnej.

⁵³ Z. Pask, *Miejsca święte. Leksykon*, Kraków 1997, s. 14; A. Kubajak, *Najślawniejsze sanktuaria Polski*, Kraków 2000, s. 7.

Streszczenie

Uwarunkowania historyczne i fakt, że na ziemi szczecińskiej nie istniały miejsca związane z faktem nadprzyrodzonym, relikwiami lub cudownym wizerunkiem miały wpływ na to, że do osiemdziesiątych lat XX wieku w diecezji szczecińsko-kamieńskiej nie było żadnego sanktuarium. Nowo powstałe maryjne sanktuaria zachodniopomorskie możemy zaklasyfikować jako *loca sacra*, których powstanie i funkcjonowanie wiązało się z translokacją kultu Matki Bożej oraz aktywnością religijno-społeczną.

Do pierwszej grupy zaliczamy powstałe 1 lipca 1984 r. Sanktuarium Nadodrzańskiej Królowej Pokoju w Siekierkach, gdzie czczona jest Matka Boża w obrazie Nadodrzańskiej Królowej Pokoju, który jest kopią obrazu Śnieżnej Królowej Pokoju ze Stoczka Warmińskiego. Drugie sanktuarium – Matki Bożej Fatimskiej w Szczecinie - powstało 15 sierpnia 1988 r. Kult maryjny skupiony jest wokół figury Matki Bożej w stylu Fatimskiej, ale z rozłożonymi dłońmi i widocznym sercem. Trzecim sanktuarium maryjnym zaistniałym w wyniku translokacji kultu jest Sanktuarium Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Choszczynie. Utworzenia sanktuarium dokonał 8 grudnia 1993 r. abp Marian Przykucki. W choszczeńskim sanktuarium wierni oddają szacunek Maryi w kopi obrazu Matki Bożej Nieustającej Pomocy z kościoła pw. św. Alfonsa w Rzymie.

Powstałe trzy kolejne sanktuaria są w korelacji z aktywnością religijną na Pomorzu Zachodnim. Pierwszym jest powstałe 8 grudnia 1992 r. sanktuarium maryjne w Brzesku. Kult maryjny związany jest tu z XV wieczną figurą Madonny z Dzieciątkiem znajdującej się w kościele parafialnym pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny. Innym miejscem na ziemi szczecińskiej, gdzie kult maryjny związany był z wzmożoną działalnością religijną jest Resko. 25 marca 1993 r. abp Przykucki w tejże miejscowości powołał do istnienia sanktuarium maryjne w którym czci się Matkę Bożą w obrazie Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny. Najmłodszym sanktuarium maryjnym w Kościele szczecińsko-kamieńskim jest erygowane 7 października 1996 r. sanktuarium Macierzyństwa Najświętszej Maryi Panny w Trzebiatowie. Oddaje się tu cześć Maryi w wizerunku, zwanym przez mieszkańców, obrazem Matki Bożej Łaskawej. 20 maja 2006 r. obraz Matki Bożej z Trzebiatowa został koronowany na prawie diecezjalnym.

Przedstawione w artykule sanktuaria zachodniopomorskie zaliczyć należy do sanktuariów lokalnych, których specyfiką jest fakt, że z powodu zintegrowania ich z parafią, duszpasterstwo w nich opiera się przede wszystkim na duszpasterstwie ogólnym pogłębionym o formy pobożności maryjnej.

Summary

There hadn't been any sanctuary on the territory of Szczecin-Kamien Pomorski diocese until the eighties of the 20th century. This was caused by the historic conditionings and the fact, that there wasn't places connected with any supernatural events, relic or miraculous icons. The new created Marian shrines in Zachodniopomorskie can be classified as *loca sacra* because they were originated by the translocation of Mariolatry from other places and the religious and social activity of the people.

The first mentioned group involves formed in July 1st, 1984, the Sanctuary of the Queen of Peace on the Odra River in Siekierki, where the Holy Mother of the image of the Queen of Peace on the Odra River is being worshiped. The painting is a copy of the Snowy Queen of Peace from Stoczek. The second sanctuary – of Madonna of Fatima in Szczecin, was created in August 15th, 1998. The cult is centered around the figure of the Holy Mother in the style of Fatima but it has got stretched arms and a visible heart. The third Marian shrine which formations was caused by the transfer of the Mary worship, is the Sanctuary of the Holy Mother of Unceasing Assistance in Choszczno. This one was set up in December 8th, 1993 by the archbishop Marian Przykucki. In this sanctuary the faithful adore Our Lady in the copy of the painting of the Holy Mother of Unceasing Assistance from the church of St. Alfons in Rome.

Another three Marian shrines are highly correlated with the religious activity of the people in Pomorze Zachodnie. The first one, in Brzesko came into existence in December 8th, 1992. The object of the cult is the XV century figure of Madonna with the Child. It is located in a parish church of the Nativity of the Most Holy Mother. The second such place in Szczecin land is Resko, where in March 15th, 1993, the archbishop Marian Przykucki formed the sanctuary in which the Holy Mother in the painting of the Immaculate Conception of the Blessed Virgin Mary is being admired. The sanctuary of the Divine Maternity of The Most Holy Mother in Trzebiatów is the most recent Marian shrine in Szczecin-Kamien Pomorski Church. It was formed in October 7th, 1996. The image of the Virgin Mary called by the residents the Gracious Holy Mother, was crowned in May 20th, 2006, in accordance with the diocesan law.

The sanctuaries introduced in this article must be ranked as local sanctuaries, which are specified by the fact, that the strong integration with the parish makes the priest ministry public but broaden by the forms of Marian devotion.